

УДК 658.7

Павло Дудкін

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ІННОВАЦІЙНО-ЛОГІСТИЧНИЙ ПІДХІД ЯК СПОСІБ УНИКНЕННЯ КОНФЛІКТІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВО-ВИРОБНИЧИХ КОМПЛЕКСІВ

***Анотація.** В статті розглядаються інноваційні способи недопущення конфліктів та запропоновано підходи щодо забезпечення стабільної діяльності вищих навчальних закладів.*

***Ключові слова:** інновації, логістичний підхід, координація, синергетичний ефект.*

Pavlo Dudkin

INNOVATIONAL-LOGISTIC APPROACH AS LIKE THE METHOD OF PREVENTING CONFLICTS AND PROVIDING STABLE ACTIVITY OF EDUCATION-SCIENTIFIC-PRODUCTION COMPLEXES

***Abstract.** In this article innovational methods of preventing the conflicts are examined, and approaches to the development of the high educational establishment's stable activity have been proposed.*

***Постановка проблеми.** В умовах ринкових перетворень, і особливо під час криз, надзвичайно важливим є уникнення негативних наслідків від конфліктних ситуацій шляхом їх профілактики та попередження. Для України надзвичайно важливим є підняти рівень інноваційної складової у освітній підготовці фахівців і запропонувати логістичну модель управління вищими навчальними закладами на основі міжнародних стандартів якості ISO 9001:2000. Наша держава вже зробила в цьому напрямку перші кроки, приєднавшись до Болонського процесу. Проте існує багато внутрішніх суперечностей та протиріч, які необхідно вирішувати. Стандартні схеми, почасти, в таких умовах не дають повністю позитивних результатів, тому необхідно застосовувати нові підходи – одним із яких є інноваційно-логістичний.*

***Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблематика, пов'язана з управлінням конфліктами та недопущенням негативних наслідків їх впливу розглядається у працях як вітчизняних, так і зарубіжних авторів. Зокрема, Герасіної Л.М., Панова М.І. [1], Дуткевич Т.В. [2], Ємельяненко Л.М. [3], Примуш М.В. [4], Грішиної Н.В. [5] та інших. Авторами розглядаються різні аспекти конфліктів та конфліктних ситуацій, а саме: конфлікти, що виникають під час ведення переговорів, психологічні аспекти конфліктів в управлінській діяльності, теоретичні засади управління конфліктами.*

***Постановка завдання.** Питанням недопущення конфліктів у вищих навчальних закладах з метою забезпечення їх життєдіяльності, як складних мікрологістичних систем приділяється недостатньо уваги. Тому в даній публікації зроблена спроба розглянути питання уникнення конфліктів та забезпечення стабільності функціонування у цій сфері.*

***Вклад основного матеріалу.** Головною метою розвитку національної системи освіти і науки відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 23.01.2004р.*

«Про затвердження програми дій із реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки» є створення умов для її входження у європейський простір. Реалізація вказаної мети з найвищою ефективністю обумовлює виконання ряду завдань, які без належного інноваційно-логістичного підходу та відповідного фінансування якісно здійснити дуже важко.

Організаційно-економічний механізм, який на даний час функціонує в системі вищої освіти, не дає змоги одночасно вирішувати в комплексі матеріально-технічного забезпечення, навчальний процес та основні положення Болонської декларації. А це, в свою чергу, може привести до конфлікту інтересів суб'єктів, які беруть участь в наданні освітніх послуг та структур, що забезпечують організаційне, матеріальне та інформаційне забезпечення діяльності.

Педагогічний експеримент щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу та міжнародної акредитації окремих спеціальностей, який розпочався в окремих вузах України ще в 1999 році, пішов непротореними шляхами, а скоріш за все – манівцями. Вищі навчальні заклади на свій страх та розсуд почали процес адаптації освітніх програм та вимог до організації навчального процесу згідно Болонського процесу. Проте неможливо здійснювати перехід від однієї системи надання освітніх послуг до іншої без впровадження новітніх управлінських технологій, зокрема – інноваційно-логістичного підходу.

Запровадження в систему вищої освіти платної форми навчання, як вимушеного заходу в період розвитку ринкової економіки, дещо змістило акценти, пов'язані із якістю освітніх послуг та фінансуванням усієї освітньої та наукової сфери. Управління фінансовими, матеріальними та інформаційними потоками у сфері науки та наукового обслуговування (до якої належить і вища школа) повинне підкріплюватись відповідним бюджетним фінансуванням.

Згідно ст. 57 Закону України «Про освіту» передбачено, що середній посадовий оклад викладачів вузів III-IV рівнів акредитації має встановлюватись на рівні подвійної середньої заробітної плати працівників промисловості. На практиці невиконання цієї статті спричиняє розвиток негативних тенденцій у сфері науки та наукового обслуговування, в т.ч. і вищої освіти. Зокрема, порівняно невисока заробітна плата створює передумови для «відтоку мозків» зі сфери науки та наукового обслуговування, а це, в свою чергу розриває ланцюг освіта-наука-виробництво, знижує конкурентоспроможність галузі, погіршує якість освіти, призводить до зниження загального рівня підготовки фахівців для усіх галузей національної економіки, а кінцевому підсумку – створює загрозу економічній безпеці України. Роль активного комутатора, або своєрідного логістичного центру, яким повинна бути вища школа, нівелюється. Інформаційні, фінансові та матеріальні потоки циркулюють у звуженому контурі, а саме:

- лівова частка коштів використовується в основному на оплату праці, здійснення комунальних платежів;
- матеріальні ресурси спрямовуються на проведення поточного ремонту та підтримання матеріальної бази, яка на мінімальному рівні дозволяє забезпечувати виконання функцій ВНЗ;
- фінансові потоки строго регламентовані і можуть бути використані в дуже обмеженому діапазоні;
- інформаційні ресурси практично не виходять за рамки інституційної системи ВНЗ.

Натомість розширений контур, на нашу думку, мав би містити можливості для:

- співпраці з різними інституціями (суб'єктами системи освіта-наука-виробництво) на паритетній основі, а не в якості прохача;

- взаємопроникнення у суміжні галузі знань, фундаментальних та прикладних досліджень, а також в галузі реального сектора економіки, як основного споживача інноваційних продуктів;
- взаємофінансування і взаємодії у ланцюгу освіта-наука-виробництво;
- розвитку матеріальної бази (соціальної інфраструктури, лабораторій, бібліотечного фонду, комп'ютеризації, навчального, наукового та виробничого процесів у діяльності ВНЗ);
- міжнародного обміну студентами, викладачами, програмами на партнерських засадах;
- більшого фінансового маневру, зокрема, щодо забезпечення логістичної діяльності;
- фінансового забезпечення інформаційної-рекламної діяльності;
- залучення громадських організацій (створення опікунських рад з меценатів, спонсорів, благодійників) до освітньо-наукової та науково-виробничої діяльності;
- прозорої реалізації поточних та розробки стратегічних завдань;
- використання ефективної системи мотивації та стимулювання, прозорого конкурентного відбору студентів, викладацького та наукового персоналу, удосконалення процедури присвоєння наукових звань;
- постійного підвищення фахового рівня та кваліфікації професорсько-викладацького складу, здобувачів, працівників (без пошуків додаткового фінансування зовні).

Інтернаціоналізація освіти, внаслідок її входження в Болонський процес, вимагає від викладачів та наукових працівників якнайшвидшої адаптації до нових реалій, зокрема, до вимог формування т.з. економіки знань (вивчення додаткової іноземної мови, реального стажування на кращих вітчизняних та зарубіжних підприємствах, постійного самовдосконалення, дистанційного навчання, переорієнтації на комбіновану систему оцінювання знань, розробки відповідного методичного забезпечення тощо). За існуючого ж рівня соціально-побутового, матеріального, фінансового забезпечення сподіватись на швидкі зміни дуже важко.

Одним із мірил економічної ефективності функціонування освіти і науки є оперативність впровадження кращих наукових розробок в практику господарювання. А тут без виваженого, всесторонньо обґрунтованого логістичного підходу не обійтись. Врахування інтересів усіх суб'єктів ланцюга освіта-наука-виробництво є запорукою успішної реалізації місії, яка покладена на сферу науки та наукового обслуговування.

З огляду на вище наведене, для більш ефективної реалізації логістичної моделі в навчально-науково-виробничому комплексі доцільно створити в рамках ВНЗ ряд інноваційних логістичних структур з відповідними функціями та повноваженнями. Динамічне просування інноваційних проектів неможливе без усунення зустрічно діючих цілей між інституціями, які беруть на себе функції з розробки, впровадження та комерціалізації інновацій. Це є чи не найголовнішим завданням під час реалізації інноваційного процесу в системі вищої школи. Тільки шляхом створення логістичного ланцюга, в якому враховуватимуться інтереси усіх інституцій (складових елементів), що до нього входять, можна досягнути позитивного синергетичного ефекту.

Координація зусиль різних структурних підрозділів ВНЗ, інституцій, кожна з яких має свої, вузькокорпоративні інтереси, але підпорядковується стратегічним цілям та завданням, які ставляться перед логістичною структурою в цілому, може забезпечити інтенсифікацію просування інноваційних проектів.

Більшість вищих навчальних закладів формують свою діяльність поєднуючи освітню функцію з науковими дослідженнями та реальним сектором економіки. Форми реалізації інноваційної діяльності у різних ВНЗ дещо відрізняються (в залежності від спрямування освітніх послуг), проте реалії заставляють усіх шукати нові підходи у функціонуванні ланцюга освіта-наука-виробництво. Навчально-науково-виробничі

комплекси чи їх елементи створюються або вже функціонують у досліджуваних нами навчальних закладах, але цілісного організаційно-економічного механізму управління їх діяльністю на сьогодні ще не існує.

Проведене нами дослідження засвідчило, що в Тернопільському національному технічному університеті одним із пріоритетних видів діяльності доцільно визнати процес інтенсифікації просування інноваційно-логістичних проектів на усіх етапах ланцюга «освіта-наука-виробництво», і на цих засадах забезпечити поетапне створення та формування ряду інноваційних структур, покликаних прискорити комерціалізацію інноваційних розробок.

Одним із напрямків трансферу технологій, на нашу думку, може стати створення внутрішньовузівського ринку наукових досліджень на основі використання існуючої матеріальної бази (басейну, тренажерного комплексу, інших спортивних споруд). Прикладні дослідження повинні здійснюватись на стику наукових інтересів різних кафедр та вузів, а саме: кафедри спорту та реабілітації, комп'ютерних систем і технологій, медичного приладобудування, менеджменту, психології. Спершу, в рамках окремих навчальних дисциплін, надалі, після узгодження – на міжкафедральному рівні, можливо з певним фінансуванням від зацікавлених у впровадженні розробок юридичних чи фізичних осіб-підприємців, або в рамках безоплатних кафедральних (міжкафедральних) наукових тем. Перспективними нам видаються розробки в галузі спортивної медицини та реабілітації у співпраці з ТДПУ та ТДМА. До наукових розробок обов'язково мають долучатись кращі студенти, аспіранти. Результати досліджень необхідно розмішувати в Інтернеті на спеціальних сайтах для пришвидшення процесу комерціалізації розробок.

Використовуючи досвід трансферу і комерціалізації технологій у США, можна спрогнозувати, що передача продукту від галузевих дільниць комерціалізації технологій до виробництва можлива на госпрозрахункових відносинах «університет-промисловість», або за рахунок спільного фонду річного членського внеску, де також можуть брати участь місцеві органи влади, громадські організації, спонсори, добродійні фундації тощо. Одним із основних механізмів трансферу технологій має стати продаж інтелектуальної власності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Критерієм результативності взаємодії вищої школи з бізнес структурами в зазначеному полі є працевлаштування випускників, успішна кар'єра яких складає імідж навчального закладу. Відомо, що працевлаштування є показником ефективного використання професійного й особистісного потенціалу молодого фахівця, оскільки не працевлаштований випускник – це даремно витрачені ресурси і студента, і навчального закладу.

Такий підхід диктує особливу відповідальність навчального закладу за підготовку випускників, створення фундаменту для побудови їхньої майбутньої кар'єри. До чинників, що визначають активну стратегію ВНЗ у цьому напрямку, слід віднести також специфічні особливості функціонування регіонального ринку праці. Створення на законодавчому рівні механізмів, які б докорінно змінили ставлення до вищої освіти, і, особливо технічної, як одного із мультиплікаторів економічного зростання країни, є фундаментальним завданням, що потребує негайного вирішення. Виконання цього завдання створить умови для мінімізації конфліктів та забезпечення стабільності функціонування навчально-науково-виробничих комплексів.

Література:

1. Герасіна Л.М. Конфліктологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. / Герасіна Л.М., Панов М.І. – Харків: Право, 2002. – 256 с.
2. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління: Навчальний посібник / Т.В. Дуткевич – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 456 с.
3. Ємельяненко Л.М. Конфліктологія: Навч. посібник / Ємельяненко Л.М., Петюх

В.М., Торгова Л.В., Гриненко А.М. – К.: КНЕУ, 2003. – 315 с.

4. Примуш М. В. Конфліктологія: Навчальний посібник. / Примуш М. В. – К.: Професіонал, 2006. – 282 с.

5. Гришина Н.В. Психологія конфлікту / Гришина Н.В. – СПб.: Питер, 2006. – 464с.